

THEODOR KALLIFATIDES MORMOR OCH MATT. 6:11

Om vårt "morgondagliga" bröd

Lars Rydbeck, docent, univ. lektor em.

66

I vår psalmbok finns tre versioner av bönen "Fader vår". När det gäller brödsbönen (*ton arton hêmôn ton epiouision dos hêmîn sêmeron*), säger 1981 års översättning av Nya Testamentet (NT 81): "Ge oss i dag vårt bröd för dagen som kommer". Den traditionella översättningen från Olaus Petris tid lyder som bekant: "vårt dagliga bröd". Den översättning som i dag används i kyrkorna, den så kallade ekumeniska, lyder: "det bröd vi behöver". Min text ger ett oväntat stöd åt NT 81:s översättning. De två huvudöversättarna av NT 81, Harald Riesenfeld och Jonas Palm, fann också att "vårt bröd för dagen som kommer" var den översättning som verkligen återgav vad som står i det grekiska originalet. Men den gången för snart trettio år sedan var det väldigt få gudstjänstbesökare som förstod vad som menades med "ge oss i dag vårt bröd för dagen som kommer".

Den grekiska kulturen och språket präglas av en stark känsla för kontinuitet. Den svenske författaren Theodor Kallifatides publicerade i augusti 2010 minnesboken *Det gångna är inte en dröm*. I den berättar Kallifatides, att han år 1941 bodde hos sin mormor och morfar i byn Molai på Peloponnesos. Alla svalt. De hade inget annat att äta än mandlar: "Vi var experter på mandlar. Vi åt dem råa, stekta, kokta, grillade, skalade, saltade, sockrade" – *ad nauseam*.

Theodoros längtade varje dag efter bröd. Han fick då rådet av mormor att varje kväll till sin vanliga kvällsbön (vilken det nu var?) lägga en bön om bröd för morgondagen. "Har brödet kommit?", frågade Theo på morgonen så fort han vaknade.

För oss senkomna som undrar över vad *epiousios* (Matteus 6:11) egentligen betyder (*epi/till/ + einai/varal* eller *epi/till/ + ienai/komma*) är det viktigt att få denna påminnelse om hur vår moderna bräckliga kunskap om antik grekisk kultur och grekiskt språk plötsligt kan illumineras av livserfarenheter i vår egen mer eller mindre samtida värld.

Mormor bad varje kväll sin *Pater hêmôn*, "Fader vår". Hennes råd till lille Theodoros att be om "bröd för morgondagen" vittnar tydligt om hur hon uppfattade adjektivet *epiousios*. För henne är "*ho epiouision artos*" lika med "*ho tês epiouisês hêmêras artos*" (den kommande, påföljande dagens bröd). Det är detta som står hos Matteus i kapitel 6, när vi, med Czeslaw Milosz i dikten "Läsning", "långsamt uttalande varje stavelse, lär känna språkets rätta värdighet": *Ton arton hêmôn ton epiouision dos hêmîn sêmeron*; Ge oss redan idag (ett löfte om) bröd för morgondagen.

Theodor Kallifatides mormor ger denna översättning en *Sitz im Leben*. En livssituation som också idag präglar många människors liv; varje kväll är cirka en miljon barn tvungna att gå och lägga sig hungriga.